

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ВПРАВ ЗА КОМУНІКАТИВНИМ ПІДХОДОМ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З УРАХУВАННЯМ КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО АСПЕКТУ ІНШОМОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

PRINCIPLES OF DEVELOPING EXERCISES ACCORDING TO THE COMMUNICATIVE APPROACH FOR STUDENTS OF THE FIRST (BACHELOR) LEVEL OF HIGHER EDUCATION OF THE FACULTY OF MEDICINE TAKING INTO ACCOUNT THE COGNITIVE-PRAGMATIC ASPECT OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCES

У статті розглянуто теоретико-методологічні засади комунікативного підходу у ракурсі засобу формування іншомовних компетенцій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта» та запропоновано принципи розробки вправ для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету за вищезазначеним підходом з огляду на когнітивно-прагматичні особливості іншомовних компетенцій. Встановлено, що комунікативний підхід становить базу для багатьох методик викладання іноземних мов у сучасній вищій школі з її актуальними цілями та завданнями, так як у своєму розвитку може досягнути рівня педагогічної системи.

У процесі аналізу досліджень відомих сучасних науковців та педагогів та, користуючись власним досвідом у навчанні здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта», було встановлено що процес відбору текстового матеріалу для занять з іноземної мови повинен відповідати необхідній для реального професійного спілкування дійсності, а кожна обрана тема, що вивчається, потребує відповідного лексичного забезпечення. З урахуванням цих завдань освітнього процесу постає проблема пошуку та обробки професійно-орієнтованого навчального матеріалу, необхідного для формування іншомовної компетенції саме здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта».

В процесі дослідження визначено, що в межах комунікативного підходу при формуванні відповідних професійних іншомовних навичок виникає необхідність у коректній організації професійно-орієнтованого навчального матеріалу за принципами його актуальності, функціональності та доступності, а також у такій послідовності, що найкращим чином призведе до впевненості здобувача у власних можливостях. Такі принципи складають основу для подальшої роботи з професійно-орієнтованими текстами, створення вправ, обрання сфер комунікації та основних проблем обговорення у освітньому процесі, що відображено, як цикл вправ за комунікативним підходом для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта». з урахуванням когнітивно-прагматичного аспекту іншомовних компетенцій.
Ключові слова: комунікативний підхід, професійно-орієнтований текст, професійне спілкування, спеціальна освіта, формування іншомовних компетенцій.

The article examines the theoretical and methodological principles of the communicative approach from the perspective of a tool for the formation of foreign language competences of students of the bachelor's level of higher education of the Faculty of Medicine in the field of «Special Education» and proposes the principles of developing exercises for students of the bachelor's level of higher education of the Faculty of Medicine according to the above-mentioned approach, taking into account cognitive and pragmatic features foreign language competences. It has been established that the communicative approach forms the basis for many methods of teaching foreign languages in modern higher education with its current goals and tasks, as it can reach the level of a pedagogical system in its development.

In the process of analyzing the research of well-known modern scientists and teachers and using my own experience in teaching bachelor level higher education students of the Faculty of Medicine in the field of «Special Education», it was established that the process of selecting text material for foreign language classes should correspond to the reality necessary for real professional communication, and each chosen topic being studied needs appropriate lexical support. Taking into account these tasks of the educational process, the problem of finding and processing professionally-oriented educational material, necessary for the formation of foreign language competence of bachelor level higher education students of the medical faculty in the field of «Special Education», arises.

In the process of research, it was determined that within the limits of the communicative approach in the formation of relevant professional foreign language skills, there is a need for the correct organization of professionally-oriented educational material according to the principles of its relevance, functionality and accessibility, as well as in such a sequence that will best lead to the acquirer's confidence in his own opportunities. Such principles form the basis for further work with professionally-oriented texts, creation of exercises, selection of areas of communication and main problems of discussion in the educational process, which is reflected as a cycle of exercises according to the communicative approach for applicants of the bachelor's level of higher education of the medical faculty of the «Special Education» direction, taking into account the cognitive-pragmatic aspect of foreign language competences.

Key words: communicative approach, professional oriented text, professional communication, special education, formation of foreign language competences.

УДК 378:371.3(075)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.28>

Ірхіна Ю.В.,
доцент кафедри західних і східних мов
та методики їх навчання
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
університет імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Обов'язковим компонентом підготовки сучасних фахівців за Державним стандартом безумовно є формування комунікативних навичок, достатніх для вільного спілкування іноземною мовою в професійній сфері та незвичних ситуаціях. Успішна реалізація комунікативної задачі в іншомовному професійному середовищі можлива лише за умови володіння здобувачами іншомовною лексикою, граматикою та вміннями використовувати їх у мовленні. Іншомовне професійне спілкування передбачає наявність багатьох факторів формування та стимулювання мовленнєвої діяльності, але найважливішим у практичному використанні з досвіду роботи здається володіння професійно-орієнтованою лексикою. Процес відбору текстового матеріалу для занять з іноземної мови повинен відповідати необхідній для реального професійного спілкування дійсності, а кожна обрана тема, що вивчається, потребує відповідного лексичного забезпечення. З урахуванням цих завдань освітнього процесу постає проблема пошуку та обробки професійно-орієнтованого навчального матеріалу, необхідного для формування іншомовної компетенції саме здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комунікативний підхід вивчався та розроблявся з 1980х років минулого сторіччя вченими-методистами У. Літлвудом, Г. Е. Піфо та, безумовно, засновником – американським методистом Р. Ленгсом, який власне й визначив принципи та форми комунікативного підходу. В Україні прихильниками комунікативного підходу вважаються О. Леонтєва, О. Карп'юк, Н. Скляренко та інші вчені, які зробили значний внесок в його теоретичне вивчення та практичні форми роботи за ним. Комунікативний підхід за останніми дослідженнями визначається як такий, що активно стимулює когнітивні процеси здобувачів та спонукає їх приймати активну участь у освітньому процесі з використанням власних доробок та досвіду. Роль викладача, що працює за таким підходом, полягає у коректному підборі інформації, стимулюванні внутрішньої мотивації здобувачів різними засобами на різних етапах для зацікавленості кожного у вивченні іноземної мови.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як було зазначено вище, сучасним завданням для викладачів та науковців виявляється впровадження комунікативного підходу для формування іншомовних компетенцій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта», за умови використання отриманих знань та компетенцій у конкурентному професійному середовищі. З метою формування відповідних

комунікативних навичок виникає необхідність у виокремленні критеріїв відбору професійно-орієнтованого навчального матеріалу за принципами актуальності, функціональності та доступності. Такі принципи становлять базу для подальшої роботи з професійно-орієнтованими текстами, створення вправ, обрання сфер комунікації та основних проблем обговорення у освітньому процесі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення теоретико-методологічних засад комунікативного підходу з метою створення моделі формування іншомовних компетенцій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта» та обґрунтування принципів розробки вправ для формування вищезазначених компетенцій за комунікативним підходом з огляду на когнітивно-прагматичні особливості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов у вищій школі позиціонується у сучасній трактовці як такий, що має метою досягнення комунікативної компетентності кожного здобувача через мовну взаємодію з викладачем та колективом. Такий підхід ґрунтується на основі того, що практичне використання іноземної мови для вираження своїх думок є першочерговим завданням у освітньому процесі, отже навчання має бути спрямовано на досягнення свободи мовлення здобувача вищої освіти.

Розглянемо основні принципи комунікативного методу навчання, які знайшли своє відображення у працях відомих методистів Дж.Річардса та Т. Роджерса. На думку вчених, вивчення іноземної мови повинне відбуватися переважно через вільне спілкування, потенційно наближене до реального. Метою комунікативного підходу є автентична і орієнтована на зміст комунікація, важливим показником якої є наповненість, зміст контенту, що повинно враховуватися при проектуванні комунікативно-орієнтованих завдань. Самостійна та вільна комунікація демонструє інтеграцію всіх чотирьох видів мовних умінь: читання, письма, аудіювання, говоріння, отже, навчання повинно відбуватися, по можливості, одночасно і взаємопов'язано з урахуванням того, що творчий процес використання мови завжди пов'язаний зі спробами та помилками.

Викладачі, які використовують комунікативний підхід у освітньому процесі, повинні заохочувати здобувачів осмислено використовувати іноземну мову, вживаючи заходи для стимуляції процесу говоріння під час виконання значущих завдань. Взаємодія викладача і здобувача у освітньому процесі є і методом, і метою навчання іноземних мов. Більшу частину навчального часу на заняттях іноземною мовою здобувачі мають практикувати

спілкування один з одним, а не слухати лекції викладача, адже однією з цілей комунікативного підходу є уникнення у здобувачів незручності чи помилок під час вивчення іноземної мови [1, с. 96]. Тут треба зауважити, що взаємодія студентів напряму пов'язана з процесом мінімізації прямих виправлень. Натомість за комунікативним підходом викладач пропонує перенаправити розмову, відкоригувати речення, використовує непрямий зворотний зв'язок. Здобувачі бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта», наприклад, можуть брати участь у рольових іграх, заснованих на майбутніх сценаріях професійної діяльності, таких як *What's it like to be a Physical Education Teacher?*, *Teaching kids about self-discipline through sport*, *Game-based approach to children's sports development*, *Exergames: good for play time, but should not replace physical education* та інші. У процесі роботи з текстами та завданнями до них, викладач пропонує активне використання мови для розуміння контексту, моделювання ситуацій, наближених до професійного спілкування, повторення вивченого, роботу в парах, групах для вдосконалення вже набутих комунікативних навичок здобувачів.

Для реалізації поставлених завдань з формування іншомовних компетенцій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта» та обґрунтування принципів розробки вправ для формування вищезазначених компетенцій за комунікативним підходом з огляду на когнітивно-прагматичні особливості у нашому дослідженні пропонується наступний цикл вправ до юніту *«Coaching kids with learning disabilities (LD) and ADHD in sports»* за навчальним посібником «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт.

1. Завдання для отримання базових лексичних знань іноземною мовою з наведеної професійно-орієнтованої тематики: Write down these words with their transcription and translation into your vocabularies and try to remember them:

additional, due to, symptom, additional, hurdle, preference, to focus, inadequacy, blindfold, cavalcade, strike-out, to deal with, to rehearse, unaware, caution.

2. Завдання для отримання поглиблених лексичних знань іноземною мовою з наведеної професійно-орієнтованої тематики: Give Ukrainian equivalents to the following words and word combinations:

a supportive coach, academic and life challenges, a training ground for life, to handle fooling around by teammates, graceful defeat, to rehearse positive

self-talk, break point, to try hardest to win, to guide towards the goals, to usher in emotional meltdowns, to increase the odds, an optimistic forecast.

3. Завдання для встановлення відповідності отриманих лексичних знань іноземною мовою з рідною мовою здобувача: Give English equivalents to the following words and phrases:

потрапити до емоційного зриву, для підвищення шансів, направляти до цілей, оптимістичний прогноз, точка розриву, щоб впоратися з дурницями товаришів по команді, витончена поразка, відрепетирувати позитивну саморозмову, докласти всіх зусиль, щоб перемогти, підтримуючий тренер, тренувальний полігон для життя, академічні та життєві виклики.

4. Завдання з аналізу та коригування отриманої інформації з метою розвитку вмінь аналітичного читання: Mark True (T) or False (F). If false, give the right statement:

1. If your child has LD, don't focus your message on those skills of the sport that are particularly troublesome, such as coordination, quick decision making, or concise communication.

2. Tell the coach that having LD or AD/HD makes it hard for children to pick up important clues used by players to give themselves instructions, such as the need to back up the short stop if playing left field.

3. Coaches should be aware that the behavior of children with LD or AD/HD doesn't vary greatly depending upon certain factors. Explain how relaxing the rules and boundaries can be problematic for kids like yours, who need structure.

4. Consider not to include your child within at least part of the conversation with the coach in order to facilitate active participation.

5. When you offer your child insight and strategies to guide him through the hurdles, sports participation won't be a positive experience for your child.

5. Завдання для розвитку вмінь говоріння з опорою на питання, може бути використане для роботи в парах, групової роботи: Give the answers to the following:

1. What are the top 5 learning disabilities?

2. How will you engage special needs children to go in for sport?

3. What types of therapy use sport based techniques?

4. Why coaching is so beneficial for disabled children?

5. How do you understand the approach to children with special needs?

6. Завдання для формування навичок письмового та усного монологічного мовлення, що пропонує певну професійну ситуацію та мотивує здобувача до рефлексії з професійно-орієнтованого питання засобами іноземної мови: Research states that humour is effective in making sure that children with disabilities achieve

success in their sport achievements. What is it about? Agree or object the following information and create some situations describing it:

In order to create a sport environment that is properly suited for children with disabilities, it would be best to create an inspiring environment. Coaches have to use humour as part of their teaching strategy because it helps diffuse tension inside the classroom especially if the situation inside the gym has already escalated. Adding humour in the activities and in dealing with children can help reduce the stress. Humour inside the gym can add colours to the sport life. There is a higher chance of elevating the mood of the children in order to get them interested on what the coach has to say.

7. Завдання для формування навичок самостійно-згенерованого письмового та усного монологічного мовлення у межах обраної професійної тематики: Make up sentences of your own using the words and word combinations given below:

as much a mental pursuit as a physical game, child's sense of sportsmanship and teamwork, the odds of your child enjoying, academic and social struggles, to compensate for deeper feelings of inadequacy, the most important goals, to narrow view of sports, to balance effort and expectation, to deal with whatever happens, a quick recovery from error, to rehearse positive self-talk, guidance delivered by a supportive coach.

8. Підсумкове завдання для контролю навичок професійно-орієнтованого самостійного мовлення у межах обраної тематики: Render the content of the text.

Саме такий підхід до формування іншомовних компетенцій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету напрямку «Спеціальна освіта» на нашу думку є необхідним, якщо ставити комунікативну мету у сучасному освітньому процесі. Він вочевидь об'єднує усі види мовної та мовленнєвої діяльності на основі професійно-орієнтованої тематики на рівні, зумовленому Державним стандартом підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти.

Висновки. Під час дослідження було встановлено, що принципи розробки вправ за комунікативним підходом для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету з урахуванням когнітивно-прагматичного аспекту

іншомовних компетенцій ґрунтуються на практичному використанні іноземної мови для вираження своїх думок, вільного самостійного вживання професійної лексики у монологічному та діалогічному мовленні та підвищенні ефективності іншомовної навчально-пізнавальної діяльності здобувача.

Для поглиблення та вдосконалення набутих навичок професійної комунікації, викладач може запропонувати здобувачам використання онлайн відео та аудіо за обраною професійною тематикою (аудіювання), прокоментувати його на сайті (письмо), проаналізувати коментарі колег (читання, аналіз). Об'єднання декількох видів комунікації в спільну іншомовну діяльність з глобальною метою найкращим чином сприяє реалізації іншомовних компетенцій здобувача, оскільки демонструє йому сферу застосування набутих їм мовних навичок та дає можливість самостійно визначити реальний ступінь власних знань.

Перспективи напрямку дослідження полягають у вдосконаленні принципів розробки вправ з письмового та усного монологічного мовлення на основі професійно-орієнтованих текстів задля успішності засвоєння професійно-орієнтованої тематики здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти медичного факультету.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексеева О.Б. Pedagogical principles of foreign language competences formation for future primary school teachers. Педагогічні науки: теорія та практика, № 1 (41), 2022. С. 95-99.
2. Мартинова Р. Ю. Загальна характеристика компресійного методу інтенсивного навчання іноземних мов. Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі: матеріали III Міжнародного Конгресу (18-20 травня 2017). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 546-547.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу : документи і матеріали 2003 – 2004 рр. за ред. В.Г. Кременя. Тернопіль: ТДПУ, 2004. 147 с.
4. Карп'юк О. Д. Особливості комунікативного орієнтованого навчання англійської мови в початковій школі за серією навчально-методичних комплексів 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Навчальна книга, 2004. 78 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87: Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019->